

Білець Лілія Миколаївна, Бугаєнко Каріна Вікторівна

студентки 1-го курсу магістратури

факультету міжнародно-правових відносин

Національного університету «Одеська юридична академія»

ВПЛИВ РІШЕННЯ КОМІТЕТУ ООН З ПРАВ ЛЮДИНИ ПО СПРАВІ «ЛУБІКОН-ЛЕЙК» НА УДОСКОНАЛЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ЗАХИСТУ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

У сучасному світі досить актуальною видається думка Махатми Ганді, що цивілізація повинна оцінюватися насамперед щодо її поводження з меншинами [5]. Дійсно, станом на тепер однією з найпоширеніших соціальних та правових проблем, попри нормативне закріплення конституціями більшості держав принципу терпимості та заборони дискримінації за національною, релігійною, гендерною та іншими ознаками, залишається утиск меншин. Нагальність проблеми обумовлюється, насамперед, тим, що з другої половини ХХ століття у науковий обіг був введений термін «злочини ненависті» для відокремлення протиправних діянь, що вчиняються за ознаками релігії, національності, статі, раси або фізичних ознак.

Статистика правопорушень з мотиву ненависті сягає своїх колосальних розмірів у світі. Так, у 2020 році в США правоохоронними органами було зафіксовано понад 10 тис. повідомлень щодо вчинення злочинів на ґрунті ненависті (більше ніж у 2019 року на 450 випадків), що вперше досягло 12-річного рекорду з 2008 року [4]. Щодо вітчизняної статистики, то згідно з результатами дослідження «Злочини на ґрунті нетерпимості», що були представлені під час конференції «Нетерпимість без відповідальності: мова ворожнечі та злочини ненависті», за 2015–2018 рр. в Україні було зафіксовано близько 390 злочинів на підставі мотиву нетерпимості [2].

Сучасне міжнародне право забезпечує визнання за особами, яких віднесено до національних, релігійних, етнічних та мовних меншин, усі загальновизнані громадянські, політичні, економічні, соціальні та культурні права людини, що гарантовані договорами в галузі прав людини [3, с. 165], тобто, відповідно, права людини першого, другого та третього покоління. Важливе місце в системі універсального механізму захисту прав людини має ООН, у межах якого було розроблено низку норм процедур та механізмів, що стосуються захисту прав меншин. Одним із вказаних механізмів по-

стає Комітет ООН з прав людини, який хоча не є судовою установою, проте слідкує за дотриманням та виконанням Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 року та уповноважений приймати рекомендації для держав за поданими до нього заявами (індивідуальними скаргами), що на практиці характеризуються тенденцією невиконання.

Одним з показових випадків порушення прав меншин та тривалого невиконання рекомендацій Комітету ООН з прав людини була справа «Лубікон Лейк Бенд проти Канади» [6], рішення по якій було прийнято 26 жовтня 1990 р., а виконано через понад 18 років. Згідно фабули справи, угруповання Лубікон-Лейк є індіанським плем'ям корінних народів – рівнинних кри та розташовується навколо озера Лубікон в провінції Альберта, Канада. Хоча угруповання Лубікон-Лейк начислює приблизно 500 осіб, вона є самоідентифікованим, відносно автономним та соціально-культурним, члени якого спілкуються мовою кри як основною та продовжують зберігати свою традиційну культуру, що відокремлена від розвинених цивілізацій.

Враховуючи інтереси корінного народу, уряд Канади через Акт про індіанців 1970 року та Договір № 8 від 21 червня 1899 року (щодо прав на землю аборигенів у північній Альберті) визнав право корінних жителів Лубікон-Лейк продовжувати свій традиційний спосіб життя на території озера Лубікон. Проте, у 1982 році, незважаючи на попередньо прийняті закони та угоди, уряд Канади дозволив уряду провінції Альберти здати в оренду територію смуги озера Лубікон на користь приватним корпоративним інтересам з метою видобування впливовими компаніями нафти і газу.

Як наслідок таких діянь, більша частина території угруповання Лубікон-Лейк була забудована, що призвело до забруднення земель, збільшення кількості смертей через відсутність доступу до чистої води та можливості вести господарство, яке було основним джерелом життя угруповання Лубікон-Лейк. Тому, 14 лютого 1984 р. Бернард Омінак, що був керівником угруповання Лубікон-Лейк, подав звернення до Комітету ООН з прав людини з заявою, метою якої було переконати уряд Канади, що[6]:

1) видобування нафти та газу, яке безперешкодно продовжувалося два роки на традиційних мисливських угіддях, перешкоджає існуванню угруповання Лубікон-Лейк, та що Канада несе відповідальність за поточний стан справ;

2) було порушення окремих статей Пакту про громадянські та політичні права, зокрема порушення права народу на самовизначення (ст. 1, ст. 27), порушення права на життя (ст. 6, що обумовлювалося мертвонародженням від викидів нафтових компаній та забруднення води), порушення права рівності перед законом та судом (ст. 14 та 26, оскільки під час звернення угруповання Лубікон-Лейк до судів Альберти на Канади з метою захисту своїх прав на землі, мала місце або відмова у розгляді, або навмисне затягування).

Здійснюючи розгляд справи, Комітетом ООН з прав людини було враховано позицію уряду Канади щодо неприйнятності скарги через те, що: 1) угруповання Лубікон-Лейк не є народом в контексті ст. 1 Пакту, оскільки заявником є фізична особа (керівник групи – Бернард Омінак), проте право, яке нібито порушено, є правом колективним; 2) істотної шкоди, що б порушувало права угруповання Лубікон-Лейк, не було; 3) не було використано всі заходи національного захисту (зокрема переговори з Урядом Канади та Альберти, що пропонували групі Лубікон-Лейк 95 кв км та 45 млн. на відновлення життєдіяльності угруповання, проте згоди не дійшли).

У рішенні Комітету ООН з прав людини 26 березня 1990 р. заява була визнана прийнятною саме в контексті ст. 27 Пакту, згідно з якою, у тих країнах, де існують етнічні, релігійні та мовні меншості, особам, які належать до таких меншостей, не може бути відмовлено в праві разом з іншими членами тієї ж групи користуватися своєю культурою, сповідувати свою релігію і виконувати її обряди, а також користуватися рідною мовою [1]. Натомість широкі звинувачення щодо порушень інших статей Пакту (1, 6, 26) не були обґрунтованими в тій мірі, в якій вони заслуговували б серйозного розгляду. Рекомендації Комітету ООН з прав людини було враховано лише 13.11.2018 р., коли група Лубікон-Лейк змогла дійти компромісу з урядом Канади та уклала угоду про передачу 246 кв. км землі поблизу озера Маленький Буффало та компенсації попередньо забраних земель у розмірі 121 млн. доларів [7].

Особливість справи полягала у тому, що вперше поняття культури у статті 27 Міжнародного пакту розумілося як традиційні чи інші типові форми економічного життя, що прив'язані до землі у контексті корінних народів, тобто включало право особи (заявника), спільно з іншими займатися економічною та соціальною діяльністю, яка є частиною культури спільноти, до якої вона належить. Таким чином,

рішення Комітету ООН з прав людини по справі «Лубікон-Лейк» давало змогу вперше розглядати претензії корінного населення на землю через поняття «культура».

Список використаних джерел

1. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, ратифікований Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII (2148-08) від 19.10.1973 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 29.05.2022).

2. Нетерпимість без відповідальності: мова ворожнечі та злочини ненависті в Україні? 12.12.2018 р. Zmina. Центр прав людини: вебсайт. URL: https://zmina.info/articles/za_dva_roki_v_ukrajini_zafiksuvali_majzhe_400_zlochiv_na_runti_nenavisti/ (дата звернення: 29.05.2022).

3. Сироїд Т. Л. Міжнародний організаційно-правовий механізм захисту національних меншин: від витоків до сьогодення. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. № 28. С. 164-174.

4. Число преступлений на почве ненависти в США достигло 12-летнего рекорда. (01.09.2021 г.) Коммерсантъ: вебсайт. URL: <https://www.kommersant.ru/doc/4967282> (дата звернення: 29.05.2022).

5. Discrimination and Intolerance. Council of Europe. Council of Europe: website. URL: <https://www.coe.int/ru/web/compass/discrimination-and-intolerance> (дата звернення: 29.05.2022).

6. Lubicon Lake Band v. Canada, Communication No. 167/1984 (26 March 1990), U. N. Doc. Supp. No. 40 (A/45/40) at 1 (1990). University of Minnesota. Human Rights Library. URL: <http://hrlibrary.umn.edu/undocs/session45/167-1984.htm#> (дата звернення: 29.05.2022).

7. Lubicon Lake Band reaches historic \$121-million land claim settlement with Canada, Alberta (October 24, 2018). Edmonton Journal: website. URL: <https://edmontonjournal.com/news/politics/lubicon-reaches-historic-121-million-land-claims-settlement-with-canada-alberta> (дата звернення: 29.05.2022).

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Канєнберг-Сандул О. К.